

tem in uno, factus est omnium reus; si quo alio modo exponi melius posse novit tua dilectio, per Dominum obsecro, ut id nobiscum communicare digneris.

S. AURELIJ AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

* SERMO XLVI.

* Alijs de tempore 165. vel in tom. 9. editus.

a

De a Pastoribus, in Ezechiel cap. 34. ab illis verbis: Et factum est &c. usque: Et pascam eas cum iudicio. Contra donatistas.

CAPUT I.
De pastoribus non oves, sed seipso pascentibus.
Psal. 79. 2.

b

1. SPES tota nostra quia in Christo est, & quia omnis vera & salubris gloria nostra ipse est, non nunc primum didicit caritas vestra. Estis enim in ejus grege, qui intendit & pascit Israel. Sed quoniam sunt pastores, b qui pastorum nomine gaudere volunt, pastoris autem officium implere nolunt, quid ad eos per Prophetam dicat, sicut lectum audivimus, recenseamus. Audite vos cum intentione; audiamus nos cum tremore.

Ezech. 34.
2.

c

2. Et factum est ad me verbum Domini dicens: Fili hominis, c propheta super pastores Israel. Hanc lectionem modò, cum legeretur, audivimus; hinc cum vestra sancti-

a Ex hoc Sermone plura Florus ad Pauli epistolas.

b Hinc Tractatus pluribus in MSS incipit in hunc modum; Qui pastorum nomen (vel nomina) audivit volunt, pastorum officium implere nolunt, quid ad eos &c.

c Sic MSS. Editi verò, prophetiza.

titate aliquid loqui decrevimus. Adjuva bit ipse, ut vera dicamus, si non nostra dicamus. Nam si nostra dixerimus, pastores erimus pascentes nos, non oves: si autem illius sunt quæ dicimus, per quemlibet ipse vos pascet.

Hæc dicit Dominus Deus a: O pastores Israel, qui pascunt se solos! Numquid non oves pascunt pastores? Id est, non se pascunt pastores, sed oves. Hæc prima causa est, quare arguantur pastores isti, quia se ipsos pascunt, non oves. Qui sunt qui se ipsos pascunt? De quibus Apostolus dicit:

Omnis enim quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi. Nos enim, quos in isto loco, de quo periculosa ratio redditur, Dominus secundum dignationem suam, non secundum meritum nostrum constituit, habemus duo quædam; unum, quòd christiani sumus; alterum, quòd præpositi sumus. Illud quòd christiani sumus, propter nos est: quòd autem præpositi sumus, propter vos est. In eo quòd christiani sumus, attenditur utilitas nostra: in eo quòd præpositi, non nisi vestra. b Sunt autem multi christiani, & non præpositi, qui perveniunt ad Deum, faciliore fortasse itinere, & tantò fortè expeditius ambulantes, quanto minorem sarcinam portant. Nos autem, excepto quòd christiani sumus, unde rationem reddemus Deo de vita nostra, sumus etiam præpositi, unde rationem reddemus Deo de dispensatione nostra. Ad hoc istam difficultatem propono, ut compatiens nobis, oretis pro

a Editi, ne pastoribus qui pascunt se solos. Numquid oves pascunt pastores? At MSS. juxta Lxx. O pastores Israel &c.

b Aliquot MSS. Et sunt multi, qui christiani & non præpositi perveniunt ad Deum.

Ibid. 2.
a

Phil. 2. 21.

b Christiani propter nos, Præpositi propter alios.

Eccl. 12. pro nobis. Veniet enim dies, quo cuncta adducantur in iudicium. Et ille dies, si sæculo longè est, unicuique homini vitæ suæ ultimus prope est. Tamen utrumque latere Deus voluit, & quando veniat finis sæculi, & quando sit in unoquoque homine hujus vitæ finis. Vis non timere diem occultum? Dum venerit, inveniatur te paratum. Cum ergo præpositi ad hoc sint, ut his qui subjecti sunt consulant; ^a non in eo quòd præsent, omnino utilitatem suam adstant, sed eorum quibus ministrant. Quisquis ita præpositus est, ut in eo, quòd præpositus est, gaudeat, & honorem suum quærat, & commoda sua sola respiciat, se pascit, non oves. Ad hos sermo dirigitur. Audite tamquam oves Dei, & videte quemadmodum vos securos fecerit Deus: qualescumque sint qui vobis præsent, id est, qualescumque nos simus; vobis securitatem dedit, qui pascit Israel: nam Deus non deserit oves suas; & mali pastores poenas debitas luent, & oves promissa percipient.

CAPUT II.

Ezech. 34.

35.

36.

3. VIDEAMUS ergo quid alloquatur pastores se ipsos pascentes, non oves, sermo divinus neminem palpans. *Ecce lac consumitis, & lanis vos tegitis, & quod crassum est interficitis, & oves meas non pascitis: quod infirmatum est, non confortastis; & quod ægrotum est, non corroborastis; & quod contribulatum est, non colligastis; & quod errabat, non revocastis; & quod perierit, non inquisistis; & quod forte fuit, confecistis: & dispersæ sunt oves meæ, eò quòd non sit pastor.* Dicitur in pastores pascentes semetipsos, non oves, quid diligant, quid

^a Omnes MSS. nec in eo.

quid negligant. Quid ergo diligunt? *Lac consumitis, & lanis vos tegitis.* Propter quod Apostolus dicit: *Quis plantat vineam, & de fructu ejus non sumit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non percipit?* Invenimus ergo esse lac gregis quidquid à plebe Dei tribuitur præpositis ad sustendandum victum temporalem. Inde enim loquebatur Apostolus, cum hæc diceret quæ commemoravi.

4. Et quidem Apostolus quàmquam elegerit manibus suis transigi, & nec ipsum lac quærere ab ovibus; tamen lactis percipiendi potestatem habere se dixit, & sic Dominum disposuisse, ut qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant. Et dicit alios coapostolos suos usos fuisse hac potestate, non usurpata, sed data. Plus ille fecit, ut nec quod debebatur acciperet. Ipse ergo donavit & debitum; sed alius non exigit indebitum: ille plus fecit. Fortassis enim ipsum significabat, qui ægrum cum adduceret ad stabularium, dixit: *Si quid amplius erogaveris, in redeundo reddam tibi.* De his ergo qui non indigent lacte gregis, quid plura dicamus? Misericordiores sunt, vel potius ipsius misericordiæ officium largiùs impendunt. Possunt enim; & quod possunt, faciunt. Laudentur hi, nec damnentur illi. Nam & ipse Apostolus datum non quærebat; fructuosas tamen oves esse cupiebat, non steriles sine lactis ubertate. Itaque cum esset quodam tempore in magna indigentia, a vinctus in confessione veritatis, missum est illi à fratribus, unde

^a Sic MSS. & Florus. Editi verò, in magna indigentia victus, in confessione veritatis.

1. Cor. 9. 7.

Lac gregis.

*Florus ad 1. Cor. 9.**2. Thess. 3. 8.*Lactis percipiendi potestas data pastoribus. *1. Cor. 9. 12.**Luc. 10. 35.**Florus ad Philip. 4.*

de necessitati & indigentia ejus ministraretur. Respondit autem illis gratias agens, & dixit: *Phil 4.14. Bene fecistis communicare necessitatibus meis. Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse: scio & abundare, & penuriam pati: omnia possum in eo qui me confortat. Veruntamen vos bene fecistis usibus meis mittere.* Sed ut ostenderet, in eo quod illi bene fecerunt, a quid ipse quæreret, ne inter illos esset, qui se ipsos pascunt, non oves, non tam suæ gaudet subventum esse necessitati, quàm illorum gratulatur fecunditati. Quid ergo ibi quærebat? *Ibid. 17. Non quia quæro, inquit, datum, sed requiro fructum.* Non ut ego, inquit; explear, sed ne vos inanes remaneatis.

Lac sic sumant, ut ovibus prosint.

5. Qui ergo non possunt facere quod Paulus, ut manibus suis se transigant, accipiant de lacte ovium, sustentent suam necessitatem; sed non negligent ovium infirmitatem: non hoc sibi quærant, tamquam commodum suum, ut ex necessitate suæ penuriæ videantur annuntiare Evangelium; sed hominibus illuminandis præbeant lucem verbi veritatis. Sunt enim tamquam lucernæ, sicut dictum est: *Luc. 12. 35. Sint lumbi vestri accincti, & lucernæ ardentes; & Mat. 5. 15. & 16. Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt: sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant bona opera vestra, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.* Si ergo tibi lucerna accenderetur in domo, non

a Editt, quod ipse non quæreret. Abest non à plerisque MSS. è quibus unus Cisterciensis pro quod, habet quid.

ne adjiceres oleum, ne exstingueretur? Porro si lucerna, accepto oleo, non luceret, non erat planè digna, quæ in candelabro poneretur, sed quæ continuò frangeretur. Unde ergo vivitur, necessitatis est accipere, caritatis est præbere: non tamquam venale sit Evangelium, ut illud sit pretium ejus, quod sumunt qui annuntiant unde vivant. Si enim sic vendunt, magnam rem vili vendunt. Accipiant sustentationem necessitatis à populo, mercedem dispensationis à Domino. Non enim est idoneus populus reddere mercedem illis, qui sibi in caritate Evangelii serviunt. Non a expectent illi mercedem, nisi unde & isti salutem. Quid ergo isti increpantur, unde arguuntur? Quia cum lac consumerent, & lanis se tegerent, oves negligebant. Sua ergo tantum quærebant, non quæ Jesu Christi.

6. SED quoniam diximus quid sit lac consumere, quæramus quid sit lanis se tegere. Qui præbet lac, victum præbet; qui præbet lanam, honorem præbet. Ista sunt duo quæ à populis quærent, qui se ipsos pascunt, non oves, commodum supplendæ necessitatis, & favorem honoris & laudis. Etenim vestimentum propterea bene intelligitur in honore, quia nuditatem contegit: est enim unusquisque homo infirmus. Et quid est quisquis vobis præest, nisi quod vos estis? Carnem portat, mortalis est, manducat, dormit, surgit, natus est, moriturus est. Si ergo cogitas quid sit secundum se ipsum, homo est: b tu tamen honorando eum velut Angelum, contegis quod infirmum est.

Hu-

a MSS. Non expectant.

b Plures MSS. & tu honorando tamen amplius, veluti contegis quod infirmum est. Videte ejusmodi indumentum &c.

a
Sumpto lacte, oves negligere.

CAP. III.
Quid sit lanis se tegere.
Lana, honor.

b

Paulus eor-
ram vitii,
à quibus si-
bi honor
exhibetur,
non parcat.
Gal. 4. 14.
& 15.

7. Hujusmodi indumentum acceperat à bona Dei plebe idem Paulus, cum diceret: *Sicut Angelum Dei suscepistis me: testimonium vobis perhibeo, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi.*

Sed cum tantus illi honor exhibitus esset, numquid propter ipsum honorem sibi exhibitum, ne fortè cum argueret, negaretur, & minus ipse Apostolus laudaretur, pepercit errantibus? Nam si hoc fecisset, esset inter illos qui se ipsos pascunt, non oves: diceret apud se ipsum: Quid ad me pertinet? Quisque quod velit, agat; victus meus salvus est, honor meus salvus est; & lac & lana satis est mihi: eat quisque a, quà potest. Ergo integra tibi sunt omnia, si eat quisque quà potest?

1. Cor. 12.
29.

Nolo te præpositum facere, unum te constituo de ipsa plebe. *Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* Proinde ipse Apostolus, cum eos commemoraret quales fuerint erga illum, ne quasi oblitus eorum honorificentia videretur, testimonium perhibet, quòd sicut Angelum Dei suscepissent eum; & quòd, si fieri posset, oculos suos vellent eruere, & illi dare: & tamen accedit ad ovem languidam, ad ovem putridam, secare vulnus, non parcere putredini.

Gal. 4. 16. *Ergo, inquit, inimicus factus sum vobis verum prædicans?* Ecce & accepit de lacte ovium, sicut paulò ante commemoravimus, & indutus est lanis ovium; sed tamen oves non neglexit. Non enim sua quærebat, sed quæ Jesu Christi.

Phil. 2. 21.
Pastores
ne vitii
parcant
multitudi-
nis concii-

8. Absit ergo ut dicamus vobis: Vivite ut

a Am. Er. & Corbeiensis MS. hic; & paulò post, quò potest.

ut vultis, securi estote, Deus neminem perdet, tantummodo fidem christianam tenete; non perdet ille quos redemit, non perdet pro quibus sanguinem fudit. Et si spectaculis volueritis oblectare animos vestros, ite; quid mali est? Et festa ista quæ celebrantur per a universas civitates in lætitia convivantium, & publicis mensis se ipsos, ut putant, jocundantium, re vera magis perdentium, ite, celebrate: magna est Dei misericordia, quæ totum ignoscat. Coronate vos rosis, antequam marcescant. In domo Dei vestri, quando volueritis, convivimini; implemini cibo & vino cum vestris: ad hoc enim data est ista creatura, ut ea perfruamini: non enim impiis & paganis eam dedit Deus, & vobis non dedit. Hæc si dixerimus, fortè congregabimus turbas ampliores: & si sunt quidam qui nos sentiant hæc dicentes non rectè sapere, paucos offendimus, sed multitudinem conciliamus. Quod si fecerimus, non verba Dei, non verba Christi dicentes, sed nostra, erimus pastores nosmetipsos pascentes, non oves.

9. CUM autem dixisset quæ diligant isti pastores, dicit & quæ negligant. Vitia enim ovium latè patent, sanæ atque crassæ oves perpauca sunt, id est, solidæ in cibo veritatis, utentes pascuis bene de munere Dei. Sed mali illi pastores non parcant talibus. Parum est, quòd illas languentes, & infirmas, & errantes, & perditas non curant: etiam istas fortes & pingues necant, quantum in ipsis est. Illæ vivunt de misericordia Dei: tamen quantum ad pastores malos adinet, occi-

liandæ
caussa-

Sap. 2. 8.

CAPUT IV.
De mac-
tantibus
oves pin-
gues.

a Plures MSS. per universam civitatem. Idemque libri paulò post, ite, celebrate securi: magna est &c.

Exempla
mala Præ-
positorum.

Tit. 2. 7.

1. Tim. 4.
12.

Mat. 23. 3.

Mat. 5. 28.

cidunt. Quomodo, inquis, occidunt? Malè vivendo, malum exemplum præbendo. An frustra dictum est servo Dei eminenti in membris summi pastoris: *Circa omnes teipsum bonorum operum præbe exemplum?* Et *Forma esto fidelibus?* Adtendit enim ovis etiam fortis plerumque præpositum suum malè viventem: si declinet oculos à regulis Domini, & intendat in hominem, incipit dicere in corde suo: Si præpositus meus sic vivit, ego quis sum qui non faciam quod ille facit? Occidit ovem fortem. Si fortem ergo occidit ovem; jam de ceteris quid faciet, qui illud quod non ipse forticaverat, sed forte aut robustum invenerat, malè vivendo interfecit? Dico caritati vestræ, iterum dico: etsi vivunt oves, etsi fortes sunt oves in verbo Domini, & tenent illud quod audierunt à Domino suo: *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite;* tamen qui in conspectu populi malè vivit, quantum in illo est, eum à quo adtenditur, occidit. Non sibi ergo blandiatur, quia ille non est mortuus. Et ille vivit, & ille homicida est. Quomodo cum lascivus homo intendit in mulierem ad concupiscendum eam; ecce illa casta est, & mæchus est iste. Domini enim vera & aperta sententia est: *Quisquis viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo.* Non pervenit ad illius cubiculum, & in interiore jam suo cubiculo volutatur. Sic omnis qui malè vivit in conspectu eorum quibus præpositus est, quantum in ipso est, occidit & fortes oves. Qui ergo imitatur præpositum malum, moritur; qui non imitatur, vivit: tamen quantum ad illum pertinet, ambos occidit. *Et quod crassum est,*

est, inquit, interficitis, & oves meas non pascitis.

10. JAM audistis quid diligant; audite quid negligent: *Quod infirmum est, non confortastis; & quod malè habuit, non corroborastis; & quod contribulatum est, id est, confractum, non colligastis; & quod errabat, non revocastis; & quod periit, non inquisistis; & quod forte fuit, confecistis,* id est, interfecistis & occidistis. Infirmum quippe animum gerit ovis, quando tentationes sibi a futuras non credit. Pastor negligens, quando sic credit talis infirmus, non illi dicit: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Qui enim hoc loquitur, confortat infirmum, & ex infirmo facit firmum, ut non ille cum crediderit, prospera hujus sæculi speret. Si autem doctus fuerit sperare prospera hujus sæculi, ipsa prosperitate corrumpitur: supervenientibus enim adversitatibus sauciatur, aut fortassis exstinguitur. Non ergo eum ædificat super petram qui sic ædificat, sed super arenam. *Petra autem erat Christus.* Christi passiones imitandæ sunt, non à christiano deliciæ conquiendæ. Confortatur infirmus, cum ei dicitur: *Spera quidem tentationes hujus sæculi, sed ab omnibus eruete Dominus, si ab illo non recesserit retrocor tuum. Nam ad confortandum cor tuum venit ille pati, venit ille mori, venit sputis*

TOM. VI.

P

il-

a Editi, *profuturas.* Sed veriùs optimæ notæ Corbelsensis MS. *futuras.* Regius autem habet sic: *Infirmatus ovis, id est, infirmum cor gerit, ut possit cedere tentationibus, quæ incauto, & imparato superveniunt. Pastor negligens &c.* Ad hanc lectionem prope accedunt plures MSS. nec non Benedictus Anianæ abbas in concordia Regularum c. 35.

CAPUT V.

*. 4.

Ovis infirma unde confortanda.

^a
Eccli. 2. 1.

^a
Florus ad 2. Tim. 3.

Mat. 7. 24.

1. Cor. 10.
4.

illini; venit spinis coronari, venit opprobria a audire, venit postremo ligno configi: omnia hæc ille pro te; tu nihil pro illo, sed pro te.

In arena ædificant, qui felicitatem terrenam promittunt.

b

II. Quales autem sunt, qui timentes eos lædere quibus loquuntur, b non solum non præparant ad imminentes tentationes, sed etiam promittunt felicitatem hujus sæculi, quam Deus ipsi sæculo non promisit? Ille prædicat labores super labores usque in finem venturos ipsi sæculo; & tu vis ab istis laboribus exceptum esse christianum? Qui quia christianus est, aliquid plus passurus est in hoc sæculo. Etenim ait Apostolus: *Omnes qui volunt in Christo piè vivere, persecutionem patientur.*

2. Tim. 3. 12.

Jam si tibi placet, o pastor tua quærens, non quæ Jesu Christi, ille dicat: *Omnes qui volunt in Christo piè vivere, persecutionem patientur*; & tu dic: Si volueris in Christo piè vivere, abundabunt tibi omnia bona; & si filios non habes, suscipies, & enutries omnes, nemo tibi morietur. Hæccine est ædificatio tua? Adtende quid facias, ubi ponas: super arenam est c quem constituis; venturus est imber, influxurus est fluvius, flaturus est ventus, & impingent in domum istam, & cadet, & fiet ruina ejus magna. Leva de arena, pone supra petram: in Christo sit quem vis esse christianum. Adtende ad passiones Christi, adtende ad illum sine ullo peccato, quæ non rapuit, exsolventem: adtende Scripturam dicentem

Florus ad Hebr. 12.

Psal. 68. 5.

ti-
a Regius MS. *opprobria sufferre.* Cisterciensis & Florus, *opprobria bibere.* Sic legendum conjiciebat Hugo Bernardus in Concord. Regul. c. 35.

b Ullm. & Lov. *horum corda non per labores præparant ad imminentes tentationes*: dissidentibus libris aliis editis & MSS.

c Sic MSS. Editi verò, *quod constituit.*

tibi: *Flagellat autem omnem filium quem recipit*; & para te flagellari, aut certè non quæras recipi. *Flagellat autem*, inquit, *omnem filium quem recipit.* Et tu fortè exceptus eris?

Hebr. 12. 6.

Si exceptus à passione flagellorum, exceptus à numero filiorum. Itane, inquires, flagellat omnem filium? Prorsus ita flagellat omnem filium, ut & unicum. Unicus ille de Patris substantia natus, æqualis Patri in forma Dei, Verbum per quem facta sunt omnia, non habebat unde flagellaretur: ad hoc carne indutus est, ut sine flagello non esset. Qui ergo flagellat Unicum sine peccato, numquid relinquit adoptivum cum peccato? In adoptionem vocatos nos esse Apostolus dicit. Adoptionem filiorum accepimus, ut essemus Unici coheredes; essemus etiam hæreditas ejus. *Postula*, inquit, *à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Exemplum nobis proposuit in passionibus suis.

Joan. 1. 3.

Gal. 4. 5.

Psal. 2. 8.

12. Sed ne in futuris tentationibus deficiat infirmus; nec falsa spe decipiendus est, nec terrore frangendus. Dic ei: *Præpara animam tuam ad tentationem.* Sed fortè incipit labi, contremiscere, nolle accedere. Habes aliud: *Fidelis Deus, qui non vos sinat tentari supra quàm ferre potestis.* Illud autem promittere, & prædicare futuras passiones, infirmum confirmare est. Timentis autem nimium, & ex hoc deterrito, cum polliceris misericordiam Dei, non quia tentationes deerunt, sed quia non permittit tentari supra quàm ferre potest, fractum colligare est. Sunt autem qui cum audierint venturas tribulationes, armant se magis, & quasi potum suum sitiunt; parvam enim sibi putant fidelium medicinam, sed quærunt & martyrum gloriam. Sunt autem alii qui auditis futuris & necessariò venientibus

Infirmus quomodo confirmandus.

Florus ad I. Cor. 10.

Eclli. 2. 1; I. Cor. 10. 13.

tentationibus, quas propriè oportet venire christiano, quas nemo sentit, nisi qui voluerit esse verè christianus; imminentibus ergo sibi ^a aliquibus, franguntur & claudicant. Affer consolationis alligamentum, alliga quod ^b fractum est; dic: Ne timeas, non ^b deserit in tentationibus ille in quem credidisti: fidelis Deus, qui te non sinit tentari supra quàm potes ferre. Non hoc à me audis; Apostolus dicit; qui etiam dicit: *An vultis experimentum ejus accipere, qui in me loquitur Christus?* Hæc ergo cum audis, ab ipso Christo audis: audis & ab illo pastore qui pascit Israël. Illi enim dictum est: *Potabis eos in lacrymis, in mensura.* Quod enim ait Apostolus: *Non sinit tentari supra quàm ferre potestis;* hoc ait Propheta, *in mensura.* Tantum tu noli dimittere corripientem & hortantem, terrentem & consolantem, percutientem & sanantem.

CAPUT VI.
Infirmus &
ægroto, in
quo differ-
re intelli-
gantur.

4.
c

13. *QUOD infirmum est*, inquit, non *confortastis*. Pastoribus malis dicit, pastoribus falsis, pastoribus sua quærentibus, non quæ Jesu Christi, ex commodo lactis & lanæ gaudentibus, oves omnino non curantibus, & quod malè habuit non corroborantibus. ^c Inter infirmum, id est, non firmum (nam dicuntur infirmi etiam ægrotantes) sed inter infirmum & ægrotum, id est, malè habentem, hoc mihi videtur interesse. Etenim ista, fratres, quæ distinguere utcumque conamur, fortè & nos possumus majore diligentia melius dis-

^a Aliquot MSS. *sibi talibus.*

^b Sic MSS. Editi verò, *deserit.*

^c Apud Ulim. & Lov. omissa fuerat particula, *Inter:* cujus loco Am. & Er. habebant, *Aut.* Emendantur ope MSS.

distinguere, & alius peritior vel lumine cordis plenior: interim ne fraudemini, quantum ad verba adinet Scripturæ, quod sentio loquor. Infirmo ne accidat tentatio, & eum frangat, timendum est: languens autem jam cupiditate aliqua ægrotat, & cupiditate aliqua impeditur ab intranda via Dei, à subeundo jugo Christi. Adtendite illos homines volentes bene vivere, jam statuentes bene vivere, & minùs idoneos mala pati, sicut parati sunt bona facere. Pertinet autem ad ^a christianam firmitatem, non solum operari quæ bona sunt, sed & tolerare quæ mala sunt. Qui ergo videntur fervere in operibus bonis, sed imminentes passiones tolerare nolle, aut non posse, infirmi sunt. Qui verò aliqua cupiditate mala amatores mundi ab ipsis bonis operibus revocantur, languidi & ægroti jacent: quippe qui ipso languore, tamquam sine ullis viribus, nihil boni possunt operari. Talis in anima paralyticus ille fuit, quem cum ad Dominum inferre non possent, qui eum portabant, tectum aperuerunt, & deposuerunt: id est, tamquam si in anima hoc velis facere, ut tectum aperias, & deponas ad Dominum animam paralyticam, dissolutam omnibus membris, & vacantem ab omni opere bono, gravatam utique peccatis suis, & languentem morbo cupiditatis suæ. Si ergo dissoluta sunt membra omnia, & est paralysis interior, ut pervenias ad medicum (fortè enim latet medicus, & intus est: hoc est, iste verus intellectus in Scripturis occultus est) exponendo quod occultum est, aperi tectum, & deponè paralyticum. Quod qui non faciunt, & qui facere negligunt, audistis quæ audiant:

^a
Christiana
firmitas.

Marci 2.3.

P 3

Quod

^a MSS. ad christiani firmitatem.

Quod malè habuit , non corroborastis ; & hinc contribulatum est , non colligastis. Jam hinc diximus. Fractus enim erat terrore tentationum : ^a accidit aliquid unde quod fractum est , colligetur , consolatio illa : *Fidelis Deus , qui non vos sinat tentari supra quàm potestis ferre , sed faciet cum tentatione etiam exitum , ut possitis sustinere.*

^a 1. Cor. 10. 13. CAP. VII. 14. *ET quod errabat , non revocastis.*

item 7. 4. *Ecce unde inter hæreticos periclitamur. Et quod errabat , non revocastis ; & quod periit , non inquisistis.* ^b Hinc inter manus latronum & dentes luporum furentium utcum-

^b Errantes oves revocare tenentur pastores.

Donatistarum stollida objectio.

que versamur : & pro his periculis nostris ut oretis , oramus. Et contumaces sunt oves , quia quæruntur errantes , alienas se à nobis dicunt errore suo & perditione sua. Quid nos vultis ? Quid nos quæritis ? Quasi non ipsa causa sit quare eas velimus , & quare quæramus , quia errant & pereunt. Si in errore , inquit , sum , si in interitu ; quid me vis ? Quid me quæris ? Quia in errore es , revocare volo : quia peristi , invenire volo. Sic volo errare , sic volo perire. Sic vis errare , sic vis perire ? Quanto melius ego nolo ? Prorsus audeo dicere , importunus sum. Audio enim dicentem Apostolum : *Prædica verbum , instat opportunè , importunè. Quibus opportunè ? Quibus importunè ? Opportunè utique volentibus , importunè nolentibus. Prorsus importunus sum , audeo dicere : Tu vis errare , tu vis perire : ego nolo. Non vult postremò ille qui me terret. Si voluero , vide quid dicat , vide quid increpet.*

Quod

^a Tres MSS. *accedit.* Paulòque post Am. Er. & Corbeiensis Ms. habent , *colligetur consolatione illa.*

^b Sic Am. & MSS. At Er. Ulim. & Lov. *Hic inter manus , &c.*

Quod errabat , non revocastis , & quod periit , non inquisistis. Te magis timebo , quàm ipsum ? Oportet nos omnes exhiberi ante tribunal Christi. Non te timeo ; non enim potes evertere tribunal Christi , & constituere tribunal Donati. Revocabo errantem , requiram perditam ; velis nolis , id agam. Et si me inquirentem lanient vepres silvarum , per omnia angusta me coartabo ; omnes sepes excutiam ; quantum mihi virium terrens Dominus donat , omnia peragrabo : revocabo errantem , requiram pereuntem. Si me pati non vis , noli errare , noli perire.

15. Parum est quod doleo te errantem atque pereuntem ; timeo ne negligens te , etiam quod forte est occidam. Vide enim quid sequitur : *Et quod forte fuit , confecistis.* Si neglexero errantem atque pereuntem , et eum qui fortis est delectabit errare atque perire. Cupio lucra exteriora , sed timeo plus damna interiora. Si indifferentem habuero errorem tuum , adtendit qui fortis est , putat nihil esse ire in hæresim. Quando aliquid commodum de sæculo reluxerit unde mutetur , statim mihi dicit fortis ille periturus , cum te perditum non requirò : Et hac & hac Deus est , quid interest ? Homines inter se litigantes hoc fecerunt ; ubicumque colendus est Deus. Si forte illi dixerit aliquis Donatista : Non tibi dabo filiam meam , nisi fueris de parte mea : illi opus est ut adtendat , & dicat : Si nihil mali esset esse de parte eorum , non contra illos tanta dicerent pastores nostri , non pro illorum errore satagerent. Si ergo cessemus & taceamus , contraria locuturus est : Utique si malum esset esse in parte Donati , loquerentur contra , redarguerent eos , satagerent lucrare il-

Errantes oves non sine sanarum periculo negliguntur.

a los : a si errant , revocarent illos ; si pereunt ,
 quærerent illos. Non frustrà ergo , cum jam di-
 xisset superius : *Quod crassum est , interfecis-
 tis* ; hic iterum in novissimo posuit : *Et quod
 forte fuit , confecistis*. Ipsa est enim repetita
 b sententia , b nisi ex his quæ supra dixit nata est :
*Quod errabat , non revocastis ; & quod pe-
 riit , non requisistis* ; & hoc faciendo : *Quod
 forte est , interfecistis*.

CAP. VIII.
 Ovium er-
 rantium in-
 felicitas.

16. Proinde audi quid sequatur de ista ne-
 gligentia malorum , imò falsorum pastorum : *Et
 dispersæ sunt oves meæ , eo quòd non sit
 pastor ; & factæ sunt in comesturam omni-
 bus bestiis agri*. Furantur lupi insidiantes , rapiunt
 c leones frementes , cum oves c non hæ-
 rent pastori. Nam præsens est pastor , sed malè
 agentibus non est pastor. Et inhærent pas-
 toribus non pastoribus , seipsos , non oves
 pascentibus : & lethalis error consequitur.
 Eunt in bestias deprædantes se , & de illarum
 morte se satiare cupientes. Tales enim sunt
 omnes , qui gaudent de erroribus alienis ; bes-
 tiæ sunt pastæ d mortibus dispersarum.

v. 6.

Mali mon-
 tes & col-
 les , in qui-
 bus oves er-
 rant.

Donatus,
 Parmenia-
 nus.

17. *Et dispersæ sunt , & erraverunt oves
 meæ in omnem montem , & in omnem collem
 altum*. Bestiæ à montibus & collibus , tumor
 terrenus & superbia sæculi. Extulit se super-
 bia Donati , fecit sibi partem ; subsequens eum
 Parmenianus illius confirmavit errorem. Ille
 mons

a Corbeiensis MS. sed errant ; revocarent illos : sed pe-
 reunt ; quærerent illos.

b In editione Ulim. & Lov. omisum est , nisi : reluc-
 tantibus editis aliis & MSS.

c Aliquot MSS. necnon Concordia Regularum c. 35.
 cum oves adherent pastori : sublata negante particula,
 quæ planè hic , cum de vero pastore Christo agatur , ne-
 cessaria est. Paulò post auctoritate Am. & MSS. addidi-
 mus , non pastoribus : quod apud Er. & Lov. desideratur.

d Sic aliquot MSS. Alii cum editis , morsibus.

mons est , ille collis est. Sic omnis cujuslibet
 auctor erroris terrena elatione intumescens ,
 promittit ovibus requiem , pascua bona : &
 aliquando inveniunt ibi oves pascua de pluvia
 Dei , non de duritia montis : habent enim &
 ipsi Scripturas , habent sacramenta. Non sunt
 ista montium : sed cum inveniuntur in monti-
 bus , malè remanetur in montibus. Errando
 enim in montibus & in collibus , deserunt gre-
 gem , deserunt unitatem , deserunt munitas
 cohortes adversus leones & lupos. Inde ergo
 revocet Deus , ipse revocet. Modò audietis
 ipsum revocantem. *Erraverunt* , inquit , *oves
 meæ in omnem montem , & in omnem collem
 altum* : hoc est , in omnem tumorem terrenæ
 superbiæ. Sunt enim & montes boni : *Levavi
 oculos meos in montes , unde veniet auxilium
 mihi*. Et vide quia non tibi in montibus spes
 est. *Auxilium* , inquit , *meum à Domino , qui
 fecit cælum & terram*. Noli putare injuriam
 te facere montibus sanctis , quando dixeris :
Auxilium meum , non à montibus , sed à Do-
 mino , qui fecit cælum & terram. Ipsi montes
 hoc tibi clamant. Mons erat qui clamabat : *Au-
 dio in vobis schismata fieri , & unusquisque
 vestrum dicit : Ego sum Pauli , ego Apollo ,
 ego Cephæ , ego autem Christi*. Leva oculos
 in istum montem , audi quid dicat ; & nec in
 ipso monte remaneas. Audi enim quid sequatur :
*Numquid Paulus crucifixus est pro vo-
 bis* ? Ergo posteaquam levaveris oculos in
 montes , unde veniet auxilium tibi , id est , in
 auctores Scripturarum divinarum , adtende om-
 nibus medullis suis , omnibus ossibus claman-
 tem : *Domine , quis similis tibi* ? Ut securus
 sine ulla injuria montium dicas : *Auxilium
 meum à Domino , qui fecit cælum & terram*.

Boni mon-
 tes.
 Ps. 120. 1.

Ibid. 2.

1. Cor. 1. 12.

Psal. 82. 2.

Ps. 120. 2.

Non

Non solum tunc tibi non succensebunt montes; sed tunc amabunt, tunc magis favebunt: si in ipsis spem tuam posueris, contristabuntur. Angelus multa divina & mira ostendens homini, ab homine adorabatur, tamquam levante oculos in montem: at ille à se revocans ad Dominum: *Noli, inquit, facere: illum adora: nam ego conservus tuus sum & fratrum tuorum.*

Apoc. 22. 9.

Errantes
per totam
faciem ter-
rae.

18. *In omnem montem, & in omnem collem, & in omnem faciem terræ dispersæ sunt.* Quid est: *In omnem faciem terræ dispersæ sunt?* Omnia terrena sectantes, ea quæ in facie terræ lucent, a ipsa amant, ipsa diligunt. Nolunt mori, ut abscondatur vita ipsorum in Christo. *Super omnem faciem terræ,* b dilectione terrenorum; & quia errantes oves sunt per totam faciem terræ. Non omnes hæretici per totam faciem terræ: sed tamen hæretici per totam faciem terræ. Alii hîc, alii ibi, nusquam tamen desunt: ipsi se non norunt. Alia secta in Africa, alia hæresis in Oriente, alia in Ægypto, alia in Mesopotamia, verbi gratia. Diversis locis sunt diversæ: sed una mater superbia omnes genuit; sicut una mater nostra Catholica omnes christianos fideles toto orbe diffusos. Non ergo mirum, si superbia parit c discissionem, caritas unitatem. Tamen ipsa Catholica mater, ipse pastor in ea ubique quærit errantes, confortat infirmos, curat languidos, alligat contractos, alios ab istis; alios ab illis, non se invicem scientibus.

Sed

a Plures MSS. ipsa emunt.

b Editi, & dilectionem terrenorum. Castigantur MSS. subsidio.

c Sic aliquot MSS. Editi verò, si superbia parit dissensionem, caritas unionem.

Sed tamen illa omnes novit, quia cum omnibus fusa est. Verbi gratia, est in Africa pars Donati, eunomiani non sunt in Africa; sed cum parte Donati est hîc Catholica. Sunt in oriente eunomiani, ibi autem non est pars Donati; sed cum eunomianis ibi est Catholica. Illa sic est, tamquam vitis, crescendo ubique diffusa: illi sic sunt, tamquam sarmenta inutilia agricolæ falce præcisa merito sterilitatis suæ, ut vitis putaretur, non ut amputaretur. Sarmenta ergo illa ubi præcisa sunt, ibi remanserunt. Vitis autem crescens per omnia, & sarmenta sua novit quæ in illa manserunt, & juxta se quæ de illa præcisa sunt. Inde tamen revocat errantes: quia & de ramis fractis dicit Apostolus: *Potens est enim Deus iterum inserere illos.* Sive dicas oves errantes à grege, sive dicas ligna præcisa de vite; nec ad revocandas oves, nec rursus ad inserenda ligna minus idoneus est Deus; quia ille summus pastor, ille verus agricola. *Et in omnem faciem terræ dispersæ sunt, & non fuit qui requireret, non fuit qui revocaret.* Non fuit, sed in illis pastoribus malis: non fuit, sed homo, qui requireret.

Rom. 11
23.

19. *PROPTEREA, pastores, audite verbum Domini: * Vivo ego, dicit Dominus Deus.*

CAPUT IX.
v. 7.
v. 8.

Videte unde cœpit. Tamquam juratio est Dei, testificatio vitæ suæ. *Vivo ego, dicit Dominus.* Mortui sunt pastores: sed securæ sunt oves, vivit Dominus. *Vivo ego, dicit Dominus Deus.* Qui autem pastores mortui sunt? Sua quærentes, non quæ Jesu Christi. Erunt ergo, & invenientur pastores, non quæ sua sunt quærentes, sed quæ Jesu Christi? Erunt planè, & invenientur; planè nec desunt, nec deerunt. Videamus ergo quid dicat Dominus, qui

Malis pastoribus oves unde securæ.

Phil. 2. 21.

qui se dicit vivere : utrum dicat ablatum se oves à pastoribus malis , pascentibus se ipsos , non oves ; & daturum se eas pastoribus bonis , pascentibus oves , non se. *Vivo ego , dicit Dominus Deus , nisi pro eo quòd factæ sunt oves meæ in comesturam omnibus bestiis campi , eo quòd non esset pastor.* Rursus pastorem dicit , & paulò ante , & nunc. Non ait , ex eo quòd non sint pastores. Ovis enim talibus malè errantibus , malè pereuntibus non est pastor , etsi præsens est pastor : quia & cum præsens est lux , non est cæcis lux. *Et non quæsierunt pastores oves meas , & paverunt pastores se ipsos , oves autem meas non paverunt.*

¶ 9.
¶ 10.
Ovium interitus quomodo pastori impunitatur.

Eszech. 33.
7. &c.

20. Propter istud , pastores , audite verbum Domini. Sed qui pastores audite ? *Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego super pastores , & inquiram oves meas de manibus eorum.* Audite & discite , oves Dei : à malis pastoribus inquit Deus oves suas , & de manibus eorum inquit mortem earum. Dicit enim alio in loco per eundem Prophetam : *Fili hominis , speculatorem dedi te domui Israël : audies ex ore meo sermonem , & præmonstrabis eis ex me. In eo cum dixerò peccatori : Morte morieris ; & non fueris locutus , ut caveat impius à via sua ; ille facinorosus in suo facinore morietur , sanguinem autem ejus de manu tua exquiram. Tu autem si prænuntiaveris facinoroso viam ejus , ut avertatur ab ea , & non fuerit aversus à via sua ; iste in facinore suo morietur , & tu animam tuam liberabis.* Quid est , fratres ? Videtis quàm sit tacere periculosum ? Moritur ille , & rectè moritur : in impietate sua & peccato suo moritur ; negligentia enim ejus occidit eum.

Nam

Nam pastorem a inveniret viventem , qui ait : *Vivo ego , dicit Dominus ;* sed cum fuerit negligens , non admonente illo qui ad hoc est prapositus & speculator , ut admoneat ; & ille justè moritur , & iste justè damnatur. *Si autem dixeris , inquit , impio : morte morieris , cui ego gladium fuero comminatus , & ille neglexerit vitare imminens gladium , & venerit gladius , & interfecerit eum ; ille in peccato suo morietur ; tu autem animam tuam liberasti.* Propter hoc ad nos quidem pertinet non tacere ; AD VOS autem etiamsi taceamus , de Scripturis sanctis verba pastoris audire.

21. VIDEAMUS ergo , quia sic proposueram , utrum auferat oves à pastoribus malis , & det eas pastoribus bonis. Video eum auferentem oves à pastoribus malis. Hoc enim dicit : *Ecce ego ipse super pastores , & inquiram oves meas de manibus eorum , & avertam ab eis , ut non pascant oves meas , & non pascent adhuc pastores b semetipsos.* Cum enim dico , pascant oves meas ; illi se pascent , non oves meas. *Avertam , ut non pascant oves meas.* Quomodo avertit , ut non pascant oves ipsius ? *Quæ dicunt , facite : quæ autem faciunt , facere nolite.* Tamquam diceret : Mea dicunt , sua faciunt. Si diceret : Facite securi quod faciunt , ipsos damnabo malè viventes ; vobis autem parcam , quia secuti estis prapositos vestros : si hoc diceret , deterreret malos pastores , pascentes non oves , sed se. Sed quoniam terret non solùm cæcum ducentem , sed

a Editi , inveniet. Verius MSS. inveniret.

b Pierique MSS. carent voce , semetipsos : quæ fortè addita est ex versione vulgata. Apud LXX. est avrâ quod ipsar oves respicit.

c MSS. propè omnes cum Am. & Er. dederat malis pastoribus pascentas oves , pascentibus non oves , sed se.

CAPUT X.
Oves à malis pastoribus quomodo reducit Deus.

Matt. 23.
3.